

Тема 6:

Профілактика травматизму та професійних захворювань

Основні причини виробничого травматизму

- організаційні,
- технічні,
- санітарно-гігієнічні,
- економічні,
- психофізіологічні.

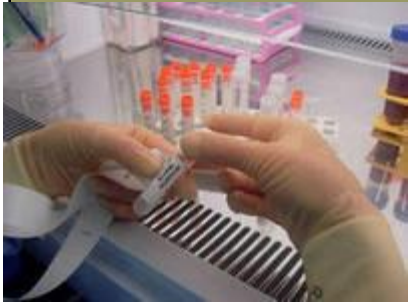
Організаційні причини:

- відсутність чи неякісне проведення навчання з питань охорони праці,
- відсутність контролю за дотриманням правил ТБ і норм ОП,
- невиконання заходів з охорони праці,
- порушення вимог інструкцій, правил, норм,
- порушення технологічних регламентів, правил експлуатації устаткування, транспортних засобів та інструменту;
- порушення норм і правил планово-попереджувального ремонту;
- недостатній технічний нагляд за небезпечними роботами,
- використання устаткування, машин та інструментів не за призначенням

Технічні причини:

- несправність виробничого устаткування, машин, механізмів та інструментів;
- недосконалість технологічних процесів;
- конструктивні недоліки устаткування;
- недосконалість або відсутність захисного огородження, запобіжних пристроїв, засобів сигналізації і блокування.

Санітарно-гігієнічні причини:

- перевищений (вище ГДК) вміст у повітрі робочої зони шкідливих речовин;
- недостатнє чи нераціональне освітлення;
- підвищені рівні шуму і вібрації;
- незадовільні мікрокліматичні умови;
- наявність різноманітних випромінювань вище допустимої норми;
- порушення правил особистої гігієни.

Економічні причини:

- нерегулярна виплата зарплати;
- низький заробіток;
- неритмічність роботи;
- прагнення чи примус до виконання понаднормової роботи;
- робота за сумісництвом чи на двох підприємствах.

Психофізіологічні причини:

- помилкові дії внаслідок втоми працівника через надмірну важкість і напруженість праці;
- монотонність праці;
- хворобливий стан працівника;
- необережність;
- невідповідність психофізіологічних і антропометричних даних працівника виконуваній роботі;
- незадоволення роботою;
- несприятливі психологічний клімат у колективі.

Вияснення причин виробничого травматизму та професійних захворювань

дозволяє їх усунути і запобігти пошкодженню здоров'я працівників.

Виявити закономірності виникнення цих причин дозволяє аналіз виробничого травматизму і професійних захворювань.

Методи аналізу виробничого
травматизму і професійних
захворювань можна поділити на

дві групи:

імовірно-статистичні та
детерміністичні.

Методи аналізу травматизму

Імовірно-статистичні

Статистичний

Груповий

Топографічний

Детерміністичні

Монографічний

Моделювання причинних зв'язків

Анкетування

Експертних оцінок

Економічні

ІМОВІРНОСТНО-СТАТИСТИЧНІ

Статистичний метод базується на вивченні травматизму за документами і звітами, актами форми Н-1, журналами реєстрації і т.п. Метод дозволяє виявити динаміку травматизму та його тяжкість на окремих ділянках виробництва, провести порівняльний аналіз з іншими підприємствами галузі, виявити закономірності зростання чи зниження показників.

Для оцінки рівня травматизму використовують відносні статистичні коефіцієнти (показники) :

$$Kч = n * 1000 / p \quad Kт = Д/n$$

Де: *Kч* - коефіцієнт частоти травматизму

n - кількість випадків травматизму на підприємстві (дільниці) за звітний період

p – середньоспискова чисельність працюючих за той самий період

Kт – коефіцієнт тяжкості травматизму

Д - кількість днів непрацездатності у потерпілих (у днях)

Коефіцієнт частоти травматизму є показником кількості випадків травматизму за період на 1000 середньоспискових працівників, а коефіцієнт тяжкості – скільки днів непрацездатності припадає в середньому на один випадок травматизму за даний період.

Інтегровану оцінку рівня виробничого травматизму проводять за коефіцієнтом загального травматизму:

$$K_{заг} = Kч * Kт$$

- При *груповому методі* дані про травматизм групують за однорідними ознаками: за професіями, характером роботи, стажем, характером травм, джерелами травмування, днями тижня і годинами змін, коли сталося травмування. Аналіз таких даних дозволяє виявити найбільш небезпечні фактори і причини і розробити заходи для їх запобігання.
- *Топографічний метод* ґрунтується на тому, що на плані цеху (виробництва) відзначають місця, де сталися нещасні випадки. Це дозволяє точно визначити небезпечні місця, які вимагають ретельного обстеження і проведення профілактичних заходів. Повторення нещасних випадків на тих самих місцях свідчить про незадовільну організацію охорони праці. Шляхом додаткового обстеження цих місць можна виявити і усунути (чи обмежити) причини травматизму.

ДЕТЕРМІНІСТИЧНІ МЕТОДИ

дозволяють виявити об'єктивний, закономірний зв'язок умов та причинну обумовленість випадків травматизму.

□ **Монографічний метод** полягає в обстеженні комплексу умов праці, технологічного процесу, обладнання робочого місця, прийомів праці, санітарно-гігієнічних умов, засобів індивідуального і колективного захисту. Іншими словами, цей метод полягає в аналізі небезпечних і шкідливих чинників, притаманних конкретному виробництву, обладнанню, процесу. За цим методом поглиблено вивчають всі обставини нещасного випадку, якщо треба – виконують відповідні дослідження і випробування. Тобто при монографічному методі кожний окремий випадок травматизму вивчається як система, елементами якої є взаємопов'язані умови, обставини і причини явища.

- **Метод моделювання причинних зв'язків** застосовується при аналізі випадків травматизму, які були спричинені дією кількох чинників. Модель причинних зв'язків будується від моменту травмування до подій, які йому передували. Встановлюється логічний зв'язок між цими явищами.
- **Економічний метод** полягає у вивченні та аналізі втрат, спричинених виробничим травматизмом. Цей метод не дозволяє виявити причини травматизму, тому лише доповнює інші методи.
- **Метод анкетування** Розробляються анкети для робітників, на підставі яких розробляють профілактичні заходи щодо попередження нещасних випадків. Цим методом встановлюють, переважно, причини психофізіологічного характеру
- **Метод експертних оцінок** базується на експертних висновках (оцінках) умов праці, на виявленні відповідності технологічного устаткування, пристосувань, інструментів, технологічних процесів до вимог стандартів.

Основні заходи по запобіганню травматизму та професійним захворюванням

поділяються на

технічні та *організаційні*

До технічних заходів відносять заходи з виробничої санітарії і техніки безпеки:

- заходи виробничої санітарії: створення комфортного мікроклімату (теплоізоляція, вентиляція, обігрів робочих зон, раціональне освітлення, шумо- та віброізоляція, заміна токсичної сировини і матеріалів на нетоксичну, герметизація шкідливих процесів, екранування під різного роду випромінювань, забезпечення оптимального режиму праці і відпочинку, санітарного і побутового обслуговування.
- заходи з техніки безпеки : це заходи, що запобігають дії на працівників шкідливих чинників – розроблення і впровадження безпечного устаткування, вдосконалення технологій, механізація та автоматизація процесів, використання запобіжних і блокувальних автоматичних засобів, правильне і зручне розташування органів управління, використання принципово нових нешкідливих технологій і процесів.

Організаційні заходи

- правильна організація роботи;
- дотримання трудового законодавства, з охорони праці, нормативно-правових актів з охорони праці;
- вчасне проведення навчання персоналу та перевірка його знань;
- впровадження безпечних методів та наукової організації праці;
- проведення пропаганди з питань охорони праці і техніки безпеки;
- проведення планово-попереджувальних ремонтів обладнання, технічних оглядів машин, устаткування, механізмів, посудин, що працюють під тиском і т.п.

Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві

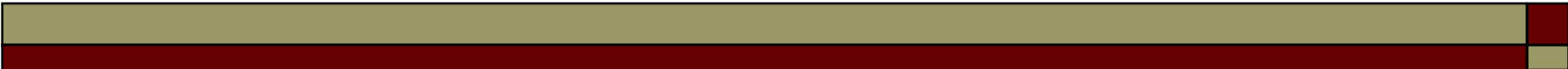

Відповідно до ЗУ „Про охорону праці” (ст. 22)

роботодавець повинен проводити розслідування та вести облік нещасних випадків, профзахворювань і аварій згідно з ДНАОП 0.00-4.03-01 „Положення про розслідування та облік НВ, профзахворювань і аварій на виробництві”.

Дія цього положення поширюється на підприємства, установи і організації усіх форм власності, що діють на території України, всіх громадян (зокрема іноземців та осіб без громадянства), які є власниками цих підприємств або уповноваженими ними особами, а також на громадян, які виконують на цих підприємствах роботу за трудовим договором (контрактом), проходять виробничу практику або залучаються до роботи з інших підприємств.

Порядок розслідування та обліку НВ з учнями та студентами навчальних закладів під час навчально-виховного процесу, трудового і професійного навчання в навчальних закладах визначаються Міністерством освіти і науки України.

Розслідування проводиться у разі:

- раптового погіршення стану здоров'я працівника
- одержання поранення, травми, у тому числі, внаслідок тілесних ушкоджень, заподіяних іншою особою,
- гострі профзахворювання і гострі профотруєння та інші отруєння,
- теплові удари, опіки, обмороження, утоплення, ураження електричним струмом, блискавкою та іонізуючим випромінюванням,
- ушкодження отримані внаслідок аварій, пожеж, стихійного лиха, контакту з тваринами, комахами, та іншими представниками фауни і флори.

У разі, коли ці травми

призвели до втрати працівником працездатності на один робочий день чи більше або до необхідності потерпілого переведення на іншу (легшу) роботу терміном не менше, як на один робочий день, а також випадкової смерті на виробництві.

За результатами розслідування
складають акт за формою Н-1
і беруть на облік НВ, що сталися з
працівником під час виконання трудових
(посадових) обов'язків, у тому числі у
відрядженнях, а також ті, що сталися під
час:

- - перебування на робочому місці, на території підприємства або в інших місцях роботи під час робочого часу або за дорученням роботодавця в неробочий час, під час відпустки, у вихідні та святкові дні;
- - приведення в порядок знарядь виробництва, засобів захисту, одягу перед початком роботи і після її закінчення, виконання заходів особистої гігієни;
- - проїзду на роботу чи з роботи в транспорті підприємства або транспортом сторонньої організації, яка надала його згідно з договором (заявкою), за наявності розпорядження роботодавця ;
- - використання власного транспорту в інтересах підприємства з дозволу або за дорученням роботодавця;
- - провадження дій в інтересах підприємства, на якому працює потерпілий;
- - ліквідації аварій, пожеж та наслідків стихійного лиха на виробничих об'єктах і транспортних засобах, що використовуються підприємством;
- - надання підприємством шефської допомоги;
- - перебування на транспортному засобі або на його стоянці, на території вахтового селища, у тому числі під час змінного відпочинку, якщо причина НВ пов'язана з виконанням потерпілим трудових обов'язків або дією на нього виробничого фактора чи середовища;
- - прямуювання працівника до об'єкта обслуговування затвердженими маршрутами або до будь – якого об'єкта за дорученням роботодавця .

Форма Н-1

ЗАТВЕРДЖУЮ _____ (посада
роботодавця або керівника, який призначив комісію) _____

_____ (підпис)

_____ (ініціали та прізвище) _____ 20__ р.М. П.

АКТ N _____

ПРО НЕЩАСНИЙ ВИПАДОК, ПОВ'ЯЗАНИЙ З ВИРОБНИЦТВОМ

_____ (прізвище, ім'я та по батькові потерпілого)

_____ (місце проживання потерпілого)

1. Дата і час настання нещасного випадку(число, місяць, рік)(год., хв)2.

Найменування підприємства, працівником якого є потерпілий:

Місцезнаходження підприємства, працівником якого є потерпілий:

Автономна Республіка Крим, область районнаселений пункт Форма власності

Орган, до сфери управління якого належить підприємство Реєстраційні

відомості підприємства (страхувальника) у Фонді соціального страхування

від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань:

Нещасні випадки, що сталися з працівником на території підприємства або в іншому місці роботи

під час перерви для відпочинку та харчування, яка встановлена згідно з правилами внутрішнього трудового розпорядку, а також під час перебування працівника на території підприємства у зв'язку з проведенням роботодавцем наради, отримання заробітної плати, обов'язкового проходження медогляду, а також у випадку передбаченому трудовим договором (угодою), розслідуються і про них складається акт за формою Н-1, **якщо буде встановлено факт впливу на потерпілого фактора чи середовища.**

За результатами розслідування не складаються акти за формою Н-1 і не беруться на облік НВ

- під час прямування на роботу чи з роботи пішки, на власному або іншому транспортному засобі, який не належить підприємству і не використовується в інтересах цього підприємства;
- за місцем постійного проживання на території польових і вахтових селищ (за наявності тимчасової або постійної прописки);
- під час використання працівником в особистих цілях транспортних засобів підприємства без дозволу роботодавця, а також устаткувань, механізмів, інструментів, крім випадків що сталися внаслідок неполадок цього устаткування;
- внаслідок отруєння алкоголем, наркотиками, чи іншими отруйними речовинами, а також внаслідок їх дії (інсульт, зупинення серця) за наявністю медичного висновку, якщо це не зумовлено застосуванням цих речовин у виробництві, або порушення умов безпеки щодо їх зберігання і транспортування, або якщо потерпілий, який перебував у стадії алкогольного чи наркотичного сп'яніння, був відсторонений від роботи згідно з установленим порядком;
- під час скоєння крадіжок або інших злочинів, якщо ці дії зафіксовані і на них є офіційний висновок суду або прокуратури;
- у разі природної смерті або самогубства за винятком випадків, зазначених у пункті 3 Положення, що підтверджують висновки відповідних органів.

Якщо за підсумками розслідування буде встановлено, що про НВ не складається акт за формою Н-1, то в такому разі складається акт за формою НП (нещасний випадок не пов'язаний з виробництвом).

Положення про розслідування *передбачає*

що про кожний НВ на виробництві потерпілий, свідок або очевидець повинен терміново повідомити безпосередньо керівників робіт (бригадира, майстра) або інше керівництво (диспетчера, інженера зміни) і вжити заходів для надання першої медичної допомоги.

Керівник робіт (посадова особа), який одержав повідомлення, зобов'язаний:

- - терміново організувати медичну допомогу потерпілому, а у разі необхідності доставити його до лікувально–профілактичного закладу;
- - повідомити про те, що сталося, роботодавця, а також відповідну профспілкову організацію підприємства;
- - зберегти до прибуття комісії з розслідування обстановку на робочому місці та устаткуванні у такому стані, в якому вони були на момент події (якщо це не загрожує життю та здоров'ю інших працівників і не призведе до більш важких наслідків), а також вжити заходи до недопущення подібних випадків .

Роботодавець, одержавши повідомлення про НВ, крім випадків із смертельним наслідком та групових НВ, здійснює такі дії:

- - повідомляє про нещасний випадок відповідний робочий орган виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків (далі Фонду). Якщо потерпілий є працівником іншого підприємства, повідомляє власника цього підприємства; у разі нещасного випадку, що стався внаслідок пожежі місцеві органи державної пожежної охорони, а при гострих професійних захворюваннях (отруєннях) – санепідемстанцію.
- - організовує розслідування нещасного випадку і наказом призначає комісію з розслідування у складі: керівник (спеціаліст) служби ОП підприємства – голова комісії; керівник структурного підрозділу (начальник цеху), або головний спеціаліст; представник профспілкової організації або уповноважений трудового колективу з питань охорони праці.

У разі, коли НВ стався з особою, яка забезпечує себе роботою самостійно, розслідування організовує робочий орган виконавчої дирекції Фонду за місцем настання НВ,
який утворює наказом комісію у складі:

- - представник робочого органу виконавчої дирекції Фонду (голова комісії) за місцем настання НВ;
- - представник райдержадміністрації – у разі настання НВ у місті районного значення ; у разі настання НВ у місті обласного значення (місцева держадміністрація) ;
- - представник первинної організації профспілки , членом якої є потерпілий або особа, яка представляє його інтереси .

Комісія з розслідування НВ зобов'язана протягом трьох діб:

- - обстежити місце НВ, опитати свідків та одержати пояснення потерпілого, якщо це можливо;
- - розглянути і оцінити відповідність умов праці вимогам нормативних актів про ОП;
- - встановити обставини і причини, що призвели до НВ, визначити чи пов'язаний цей випадок з виробництвом;
- - визначити осіб, які порушували нормативні акти, а також розробити заходи, щодо запобігання подібним нещасним випадкам;
- - скласти акт розслідування 1) за формою Н-5 у трьох примірниках, а також 2) акт про НВ, пов'язаний з виробництвом за формою Н-1 у шести примірниках, якщо цей НВ визнано таким, що пов'язаний з виробництвом, або 3) акт про НВ не пов'язаний з виробництвом за формою Н-1, якщо цей НВ визнано таким, що не пов'язаний з виробництвом, і передати його на затвердження роботодавцю;
- - у разі гострих професійних захворювань (отруєнь), крім акта за формою Н-1 скласти також у чотирьох примірниках карту обліку професійного захворювання (отруєння) за формою П-5.

Акти форми Н-5 і форми Н-1 (або форми НПВ)

підписуються головою і всіма членами комісії. У разі незгоди із змістом зазначених актів член комісії письмово викладає свою окрему думку , яка додається до акта форми Н-5 і є його невід'ємною частиною про що робиться запис в акті форми Н-5 .

ЗАТВЕРДЖУЮ _____ (посада роботодавця або керівника органу, який призначив комісію) _____
_____ (підпис) _____ (ініціали та прізвище) _____ 20__ р. М. П.

АКТ
 (СПЕЦІАЛЬНОГО) РОЗСЛІДУВАННЯ НЕЩАСНОГО ВИПАДКУ (АВАРІЇ),
 ЩО СТАВСЯ (СТАЛАСЯ)

_____ 20__ р. о __ год. __ хв.

на _____

(найменування підприємства, код згідно з ЄДРПОУ,

найменування органу, до сфери управління якого належить

підприємство)

_____ (дата складення акта) _____ (місце складення акта)

Комісія, призначена наказом від _____ 20__ р. N _____

 (найменування органу, який утворив комісію)

у складі голови _____ (прізвище, ім'я та по батькові) _____ (посада, місце роботи) членів комісії:

_____ (прізвище, ім'я та по батькові) _____ (посада, місце
 роботи) _____ за участю: _____ (прізвище, ім'я та по батькові) _____

_____ (посада, місце роботи) _____

провела у період з _____ 20__ р. по _____ 20__ р. (спеціальне) розслідування нещасного випадку (аварії), що стався (сталася)

 (місце події, кількість потерпілих,

у тому числі із смертельним наслідком)

I. Відомості про потерпілого (потерпілих)

(прізвище, ім'я та по батькові, рік народження, професія (посада), стаж роботи - загальний, у тому

числі на підприємстві, за професією; дата проходження навчання, інструктажу, перевірки

знань з охорони праці, первинного та періодичного медичного огляду, професійного добору;

наслідки нещасного випадку)

(відомості про членів сім'ї, які перебувають на утриманні

Роботодавець повинен

розглянути і затвердити акти за формою Н-1 або НПВ протягом доби після завершення розслідування, а щодо випадків, які сталися за межами підприємства – *протягом доби після одержання необхідних матеріалів.*

Затверджені акти протягом *трьох* діб надсилаються:

- - потерпілому або особі, яка представляє його інтереси, разом з актом розслідування НВ (за формою Н-5);
- - керівникові цеху або іншого структурного підрозділу для здійснення заходів щодо запобігання подібним випадкам;
- - відповідному робочому органу виконавчої дирекції Фонду разом з копією акта за формою Н-5;
- - інспекторові Держднаглядохоронпраці ;
- - профспілковій організації, членом якої є потерпілий;
- - керівнику (спеціалісту) служби ОП підприємства або посадовій особі (спеціалісту), на яку роботодавцем покладено виконання функцій спеціаліста з питань ОП (акт за формою Н-1 або НПВ надсилається разом з першим примірником акта за формою Н-5 та іншими матеріалами розслідування).

На вимогу потерпілого роботодавець зобов’язаний ознайомити його з матеріалами розслідування НВ.

Копію акта за формою Н–1 надсилають

органу, до сфери управління якого належить підприємство, за відсутності такого органу – місцевому органу виконавчої влади. Копію акта за формою Н–1 разом з примірником карти форми П-5 у разі гострого професійного захворювання надсилають до санепідемстанції.

Акти за формою Н-5, Н-1 або НПВ, карти форми П-5

разом з матеріалами розслідування зберігаються на підприємстві *протягом 45 років.*

Інші примірники акта та його копії – не менше двох років. У разі реорганізації підприємства (організації) акти за формою Н-5, Н-1 або НПВ підлягають передачі правонаступникові , який бере на облік ці НВ, а у разі ліквідації підприємства – до державного архіву.

Нещасний випадок з учнями і студентами

що сталися під час проходження ними виробничої і переддипломної практики або виконанні робіт на підприємстві під керівництвом його посадових осіб, розслідують і беруть на облік підприємством. У розслідуванні повинен брати участь і представник навчального закладу.

Спеціальне розслідування нещасних випадків

Спеціальному розслідуванню підлягають:

- - нещасні випадки пов'язані з виробничою діяльністю із смертельним наслідком;
- - групові НВ, які сталися з двома і більше працівниками одночасно незалежно від важкості ушкодження їх здоров'я;
- - випадки природної смерті працівників на підприємстві (організації);
- - випадки зникнення працівників під час виконання трудових (посадових) обов'язків.

**Про груповий НВ, НВ із смертельним наслідком
роботодавець зобов'язаний негайно повідомити за
встановленою формою:**

- - відповідний територіальний орган Держгірпромнагляду за місцем настання НВ;
- - прокуратуру за місцем настання НВ;
- - відповідний робочий орган дирекції Фонду;
- - орган, до сфери управління якого належить це підприємство (у разі відсутності – місцевому органу виконавчої влади);
- - санепідемстанцію, у разі гострих професійних захворювань (отруєнь);
- - профспілкову організацію, членом якої є потерпілий;
- - профспілковий орган вищого рівня;
- - місцевий штаб цивільної оборони та надзвичайних ситуацій та інші органи (у разі необхідності).

Спеціальне розслідування групового нещасного випадку (в т.ч. з одним загиблим) проводиться комісією, яка призначена наказом керівника територіального органу Держгірпромнагляду за погодженням з органами, представники яких входять до складу комісії з розслідування.

До складу комісії з розслідування включаються:

- - посадова особа територіального органу Держгірпромнагляду (голова комісії);
- - представник робочого органу виконавчої дирекції Фонду (якщо робітник забезпечує себе роботою самостійно) ;
- - роботодавець;
- - керівник служби охорони праці підприємства (організації);
- - представник органу, до сфери управління якого належить це підприємство (у разі відсутності – місцевого органу виконавчої влади);
- - представник профспілкової організації підприємства або уповноваженого трудового колективу;
- - представник профспілкового органу вищого рівня;
- - у разі профзахворювань (отруєнь) – спеціаліста санепідемстанції.

Спеціальне розслідування групового нещасного випадку, під час якого загинуло 2–4 особи,

проводиться комісією із спеціального розслідування, яка призначається наказом керівника територіального органу Держгірпромнагляду, або центрального органу Держгірпромнагляду за погодженням з органами, представники яких входять до складу комісії.

Склад комісії:

- - керівник відповідного територіального органу Держгірпромнагляду або його підрозділу (голова комісії);
- - представник робочого органу виконавчої дирекції Фонду;
- - представник міністерства або іншого центрального органу державної виконавчої влади;
- - представник профспілкової організації підприємства;
- - представник профспілкового органу вищого рівня;
- - роботодавець.

**Спеціальне розслідування групового
нещасного випадку, під час якого загинуло
5 і більше чоловік або травмовано 10 і
більше осіб , проводиться комісією із
спеціального розслідування призначеною
наказом керівника центрального органу
Держгірпромнагляду або спеціальним
рішенням Кабінету Міністрів України.**

Склад комісії:

- - керівні працівники центральних органів Держгірпромнагляду, міністерства або іншого центрального органу державної виконавчої влади (голова комісії);
- - представник робочого органу виконавчої дирекції Фонду;
- - роботодавець;
- - відповідні ради профспілок або галузевої профспілкової організації;
- - профспілкової організації підприємства;
- - представник організації охорони здоров'я, соціального захисту населення тощо.

Спеціальне розслідування НВ проводиться протягом *10-ти робочих днів.*

Дякую за увагу!